

LITERATUR-BETRAGTNINGER

Johannes V. Jensen: DIGTE. Anden Udgave. Gyldendals Forlag.

Romanformen er Literaturens Ødelæggelse.

Der er i vort Land skrevet i Tusindtal af Romaner, siden denne Digtforms Guldalder begyndte ned mod 1880. Af disse Romaner vil der ikke overgaa flere til et Liv i Eftertiden, end der var Retfærdige i Sodoma og Gomorra.

Hauch skrev værdifulde Romaner, Goldschmidt skrev værdifulde Romaner. Hvor er de henne nu; hvem læser dem? Drachmanns og Schandorphs Romaner strider med deres sidste Rest af Livskraft mod Forglemmelsen. —

Romanfrembringelse er en nedbrydende Bestilling for en Digteraand. Aarsagen er, at Romanens Form ikke stiller Krav til Forfatteren. Han kan skrive saa ukunstnerisk, som han vil; den benyttede Form bremser aldrig hans løbende Pen. Naar man tager en halvgod Fortælling i Haanden og efterser den, vil man blive grebet af stille Forfærdelse ved at undersøge Replikernes Værdi, Betragtningernes Værdi. Hvis saadanne Replikker forekom i et Skuespil, hvis saadanne Betragtninger optraadte i Vers, vilde ingen af Delene blive taalt. Men naar Personerne i en Fortælling er stillet op og en Handling sat i Gang, er det utroligt, hvad Forfatteren kan tillade sig af Vidtløstigheder og rene Taabeligheder uden helt at forspilde sin Læsers Overbærenhed.

Vor Tids Romanlitteratur vil dø, inden en Menneskealder er gaaet, medens dog noget af dens Lyrik, nogle af dens Skuespil og en Række knappe og helstøtte Noveller vil kunne blive staaende.

Saaledes vil sikkert en Del af Johs. V. Jensens Noveller holde Livet. Og gid han vilde ikke ganske vende det lyriske Verses Kunst Ryggen. Der er i de faa Digte, han har skrevet, Nybegyndelser af ubetinget Værdi, og hans lyriske Evne er udstyret med stærke Udviklingsmuligheder.

Johs. V. Jensen er den eneste Digter siden Oldtiden, der har kunnet faa noget ud af Stavrimene, saa mange der end har forsogt sig med dem:

Jeg kommer ud fra Skovene.
Kender I min Kølle.
Vid, jeg er Vildmanden
i det danske Vaaben.

I det forhistoriske Bersærk-Digt om Helled Haagens Bedrifter findes en hel Række fine Effekter, frembragt ved dette Virkemiddel:

Led ved Mad men sulten
lader han Laks servere.

— Med Fryd genser man det geniale Smørrebrødsdigt:

Rullepølsens Bouquet af Faar og af oliedryppende
Maskiner, Væverier, udvider mit Velbefindende.

Der er Kæmpespøg og kolossal Glæde i dette Digt, der paa en yderst levende Maade lader de poetiske Tilsyneladelsers muntre Flor spire frem af det animalske Livs velgødede Undergrund:

Jeg vil berømme det ravgule Øl fra Fad.
Det er isalkølet, og det fraader af Kulsyre,
Død og Djævel, hvor mine Tænder længes efter det!

Det er en homerisk Tørst, Poeten beskriver, og det homeriske Velbefindende efter Maaltidet berømmes i lige saa blomstrende Ord:

Naar Olga kom ind til mig, medbragte hun Duften
af gabende Linnedskuffer, som jeg elsker,
et Vejr af Stivelse og af lutret, blaanet Tøj.

Paa samme Maade som Aarestrup laante et Par sære Former hos Rückert og gjorde dem til sine egne, har Johs. V. Jensen

hentet denne sin Prosa-Digt-Form hos Walt Whitman (som han oversætter) og gjort den til sin egen. En saadan Skildring, som »Paa Memphis Station« giver af den Rejsendes første Morgenede ved Opvaagningen under Vejs i et Jernbanetog og den paafølgende ukuelige Fremvækst af Liv, Kraft, Mod i Digterens Hjerne, alt som han gør sig de spredte Indtryk frugtbare, det er godt, det er enestaaende:

Dagen blotter ubarmhjærtigt
de kolde Skinner og al den sorte Søle,
Ventesalen med Chokoladeavtomat,
Appelsinskaller, Cigar- og Tændstikstumper.

Og her Frembruddet af Livsaanderne ved Betragtningen af Mississippi:

Se hvor Kæmpefloden nyder sin Bugtning!
Hvor den flommer kongeligt i Bue og svinger Flaader
af Træer og laset Drivtømmer i sine Hvirvler!

Denne glubske og voldske Digter har engang i et blidt Øjeblikks Selvforglemmelse gjort det Stykke, der hedder »Moderens Sang«:

Jeg bærer i mit bespændte Bryst
en sød og ængstelig Vaar.
Mit eget lille stumme Barn
dybt under mit Hjærte gaar.

Rødmer jeg, er det den skjulte Ild
af Barndom i mit Blod;
mit Hjærte toner hver Gang du er mæt
og ryster din spæde Fod.

Det er virkelig et af de skønneste Digte i vor Literatur, paa engang uberørt og frodigt, et Moder-Maria-Syn. Man kan undertiden paa Grund af Mandens ofte gentagne Muskelfremvisninger blive tilbøjelig til at glemme, men man bør ikke glemme; at han har et sødt og sart Hjærte for den ægte Poesi. Har han ikke (i sin store »Aarboek 1917«) draget et forglemt Digt frem fra et daarligt Arbejde af gamle Øhlenschlägers Efterladenskaber og med en stor Literaturkenders Nænsomhed givet det dets Farve og Glans tilbage gennem sin Omtale; det er Skildringen af Tørken og af Frugtbarheden i »Langbarderne«, han i Anledning af den hede Sommer 1917 kommer til at nævne og forklare.

Om Leonore Christine har Johs. V. Jensen skrevet et Digt, til hvilket han i Indholdsfortegnelsen knytter en Bemærkning; han fremhæver som det afgørende i Grevindens Historie »Mod-sætningen mellem hendes høje Rang og det, at hun i den allerprimitiveste Forstand nødes til at begynde Livet forfra, Kongedatteren, der gennemgaar en Robinsonade som Fange midt i et Slot«. Dette er smukt tænkt, men ikke helt rigtigt. Leonore Christine havde til fulde prøvet Livets Modgang allerede før hun kom i Blaataarn. Hun havde født tolv Børn og mistet mange af dem, hun havde flakket fredløs om og siddet som Fange paa Bornholm. Det var ikke nye Ting, hun lærte paa Københavns Slot. Der er gennem Jammersmindet ikke Tale om nogen fremadskridende Udvikling, hvilket er Princippet i enhver Robinsonade; Leonore Christine var fra sit Fangenskabs første Dag den samme kraftige, livsdygtige Kvindesjæl, som hun forblev til Fangenskabets Ende.

Øhlenschläger, Leonore Christine, Columbus, Bjørnson, Darwin — de store usammensatte Sjæle er Johs. V. Jensens Husguder. Underligt nok. For han ligner dem alligevel ikke, skønt han er enkelt nok. Han ligner mest en og anden af de gamle Vikinger, Skarphjedin for Eksempel: en raa og hvas Tunge, en hastig Haand, Lønøjne og bratte og uformodentlige Nederlag overfor Hjerterørelser, som man næsten maa smile over hos saa tapper og uforsonlig en Kriger.

— Johannes V. Jensens Digte er udstyret paa det sirligste af Forlaget i Henseende til Papir og Typer. Men det lader ilde at skamfere et Par af Digtene med Trykfejl af hæsligste Race. (S. 58, 76).

Hans Brix.